

Voorwoord

Deze tekstuitgave bevat de tekst van de Algemene wet bestuursrecht zoals die gold op 1 oktober 2018.

Elk artikel is voorzien van een kopje waarin kort het onderwerp van de bepaling beschreven staat. In gevallen waar dat van belang was, is in een noot verwezen naar overgangsrecht of is in kleine letters de tekst toegevoegd van een wettelijke bepaling die van (overeenkomstige) toepassing is verklaard; zie bijvoorbeeld artikel 2:16 Awb en de bijbehorende noten.

Van een deel van de Wet nadeelcompensatie en schadevergoeding bij onrechtmatige besluiten, te weten het onderdeel Nadeelcompensatie (titel 4.5), is de datum van inwerkingtreding nog steeds niet bekend. Dit onderdeel is opgenomen als 'Nog niet in werking getreden wijzigingswet'. De wijzigingen die voortvloeien uit belangrijkste overige in oktober 2018 aanhangige wetsvoorstellen en de inmiddels wel vastgestelde maar nog niet in werking getreden wijzigingswetten zijn via noten aangegeven. Bij de bijlagen bij de Awb zijn toekomstige wijzigingen niet aangegeven: het gaat daar om een groot aantal kleine aanpassingen met vaak nog onzekere ingangsdatum.

Verder zijn de Algemene termijnenwet, de Wet op de Raad van State, de Beroepswet, de Wet bestuursrechtspraak bedrijfsorganisatie, het Besluit proceskosten bestuursrecht, het Procesreglement bestuursrecht 2017 met bijlage, het Procesreglement bestuursrecht rechtbanken (Niet-KEI-zaken) 2017, de Procesregeling bestuursrechtelijke colleges 2014 en het Besluit buitengerechtelijke kosten in hun geheel afgedrukt. Van de Wet op de rechterlijke organisatie is artikel 43 opgenomen. Alle genoemde teksten zijn voorzien van kopjes boven de artikelen.

Voor opmerkingen houdt de redactie zich aanbevolen: als iets (nog) beter kan, dan graag!

Verkorte inhoudsopgave

■ *ALGEMENE WET BESTUURSRECHT*

Algemene wet bestuursrecht | 16

Overzicht wijzigingswetten | 228

■ *NOG NIET IN WERKING GETREDEN WIJZIGINGSWET*

Wet nadeelcompensatie en schadevergoeding | 235

■ *REGELINGEN BESTUURSPROCESRECHT*

Besluit proceskosten bestuursrecht | 238

Besluit buitengerechtelijke kosten | 244

Procesreglement bestuursrecht 2017 | 245

Bijlage bij hoofdstuk 8 van het Procesreglement Bestuursrecht
2017 | 272

Procesreglement bestuursrecht rechtbanken (Niet-Kei-zaken)
2017 | 273

Procesregeling bestuursrechterlijke colleges 2014 | 292

■ *AANVERWANTE WETTEN*

Algemene termijnenwet | 302

Wet op de rechterlijke organisatie | 304

Wet op de Raad van State | 305

Beroepswet | 320

Wet bestuursrechtspraak bedrijfsorganisatie | 324

■ **TREFWOORDENREGISTER AWB** | 329

Uitgebreide inhoudsopgave

■ ALGEMENE WET BESTUURSRECHT

Algemene wet bestuursrecht | 16

Hoofdstuk 1 Inleidende bepalingen | 16

Titel 1.1 Definities en reikwijdte | 16

Titel 1.2 Uitvoering van bindende besluiten van organen van de Europese Unie | 19

Hoofdstuk 2 Verkeer tussen burgers en bestuursorganen | 20

Afdeling 2.1 Algemene bepalingen | 20

Afdeling 2.2 Gebruik van de taal in het bestuurlijk verkeer | 21

Afdeling 2.3 Verkeer langs elektronische weg | 21

Hoofdstuk 3 Algemene bepalingen over besluiten | 23

Afdeling 3.1 Inleidende bepalingen | 23

Afdeling 3.2 Zorgvuldigheid en belangenafweging | 24

Afdeling 3.3 Advisering | 24

Afdeling 3.4 Uniforme openbare voorbereidingsprocedure | 25

Afdeling 3.5 Samenhangende besluiten | 28

§ 3.5.1 Algemeen | 28

§ 3.5.2 Informatie | 28

§ 3.5.3 Coördinatie van besluitvorming en rechtsbescherming | 29

Afdeling 3.6 Bekendmaking en mededeling | 32

Afdeling 3.7 Motivering | 34

Hoofdstuk 4 Bijzondere bepalingen over besluiten | 35

Titel 4.1 Beschikkingen | 35

Afdeling 4.1.1 De aanvraag | 35

Afdeling 4.1.2 De voorbereiding | 37

Afdeling 4.1.3 Beslistermijn | 39

§ 4.1.3.1 Beslistermijn | 39

§ 4.1.3.2	Dwangsom bij niet tijdig beslissen	40
§ 4.1.3.3	Positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen	41
<i>Titel 4.2</i>	<i>Subsidies</i>	43
Afdeling 4.2.1	Inleidende bepalingen	43
Afdeling 4.2.2	Het subsidieplafond	44
Afdeling 4.2.3	De subsidieverlening	45
Afdeling 4.2.4	Verplichtingen van de subsidieontvanger	47
Afdeling 4.2.5	De subsidievaststelling	49
Afdeling 4.2.6	Intrekking en wijziging	51
Afdeling 4.2.7	Betaling en terugvordering	53
Afdeling 4.2.8	Per boekjaar verstrekte subsidies aan rechtspersonen	54
§ 4.2.8.1	Inleidende bepalingen	54
§ 4.2.8.2	De aanvraag	54
§ 4.2.8.3	De subsidieverlening	56
§ 4.2.8.4	Verplichtingen van de subsidieontvanger	56
§ 4.2.8.5	De subsidievaststelling	58
<i>Titel 4.3</i>	<i>Beleidsregels</i>	60
<i>Titel 4.4</i>	<i>Bestuursrechtelijke geldschulden</i>	61
Afdeling 4.4.1	Vaststelling en inhoud van de verplichting tot betaling	61
Afdeling 4.4.2	Verzuim en wettelijke rente	64
Afdeling 4.4.3	Verjaring	66
Afdeling 4.4.4	Aanmaning en invordering bij dwangbevel	68
§ 4.4.4.1	De aanmaning	68
§ 4.4.4.2	Invordering bij dwangbevel	69
Afdeling 4.4.5	Bezwaar en beroep	72
Hoofdstuk 5	Handhaving	73
<i>Titel 5.1</i>	<i>Algemene bepalingen</i>	73
<i>Titel 5.2</i>	<i>Toezicht op de naleving</i>	75
<i>Titel 5.3</i>	<i>Herstelsancties</i>	77
Afdeling 5.3.1	Last onder bestuursdwang	77
Afdeling 5.3.2	Last onder dwangsom	81
<i>Titel 5.4</i>	<i>Bestuurlijke boete</i>	83
Afdeling 5.4.1	Algemene bepalingen	83
Afdeling 5.4.2	De procedure	85

Hoofdstuk 6	Algemene bepalingen over bezwaar en beroep	87
Afdeling 6.1	Inleidende bepalingen	87
Afdeling 6.2	Overige algemene bepalingen	88
Hoofdstuk 7	Bijzondere bepalingen over bezwaar en administratief beroep	93
Afdeling 7.1	Bezwaarschrift voorafgaand aan beroep bij de bestuursrechter	93
Afdeling 7.2	Bijzondere bepalingen over bezwaar	94
Afdeling 7.3	Bijzondere bepalingen over administratief beroep	99
Hoofdstuk 8	Bijzondere bepalingen over de wijze van procederen bij de bestuursrechter	104
<i>Titel 8.1</i>	<i>Algemene bepalingen over het beroep in eerste aanleg</i>	104
Afdeling 8.1.1	Bevoegdheid	104
Afdeling 8.1.2	Behandeling door een enkelvoudige, meervoudige of grote kamer	109
Afdeling 8.1.2.a	Conclusie	110
Afdeling 8.1.3	Verwijzing, voeging en splitsing	111
Afdeling 8.1.4	Wraking en verschoning van rechters	111
Afdeling 8.1.5	Partijen	113
Afdeling 8.1.6	Getuigen, deskundigen en tolken	117
Afdeling 8.1.6.a	Verkeer langs elektronische weg met de bestuursrechter	119
Afdeling 8.1.7	Verzending van stukken	123
<i>Titel 8.2</i>	<i>Behandeling van het beroep in eerste aanleg</i>	125
Afdeling 8.2.1	Griffierecht	125
Afdeling 8.2.1.a	Algemene bepaling	125
Afdeling 8.2.2	Vooronderzoek	126
Afdeling 8.2.2.a	Bestuurlijke lus	130
Afdeling 8.2.3	Versnelde behandeling	131
Afdeling 8.2.4	Vereenvoudigde behandeling	132
Afdeling 8.2.4.a	Beroep bij niet tijdig handelen	133
Afdeling 8.2.5	Onderzoek ter zitting	135
Afdeling 8.2.6	Uitspraak	139
Afdeling 8.2.7	Tussenuitspraak	144
<i>Titel 8.3</i>	<i>Voorlopige voorziening en onmiddellijke uitspraak in de hoofdzaak</i>	145
<i>Titel 8.4</i>	<i>Schadevergoeding</i>	148

<i>Titel 8.5</i>	<i>Hoger beroep</i>		151
<i>Titel 8.6</i>	<i>Herziening</i>		156
Hoofdstuk 9	Klachtbehandeling		157
<i>Titel 9.1</i>	<i>Klachtbehandeling door een bestuursorgaan</i>		157
Afdeling 9.1.1	Algemene bepalingen		157
Afdeling 9.1.2	De behandeling van klaagschriften		157
Afdeling 9.1.3	Aanvullende bepalingen voor een klachtadviesprocedure		160
<i>Titel 9.2</i>	<i>Klachtbehandeling door een ombudsman</i>		161
Afdeling 9.2.1	Algemene bepalingen		161
Afdeling 9.2.2	Bevoegdheid		162
Afdeling 9.2.3	Procedure		165
Hoofdstuk 10	Bepalingen over bestuursorganen		169
<i>Titel 10.1</i>	<i>Mandaat, delegatie en attributie</i>		169
Afdeling 10.1.1	Mandaat		169
Afdeling 10.1.2	Delegatie		171
Afdeling 10.1.3	Attributie		172
<i>Titel 10.2</i>	<i>Toezicht op bestuursorganen</i>		173
Afdeling 10.2.1	Goedkeuring		173
Afdeling 10.2.2	Vernietiging		174
Afdeling 10.2.3	Schorsing		176
Hoofdstuk 11	Slotbepalingen		177
Bijlagen bij de Algemene wet bestuursrecht			178
Bijlage 1: Regeling rechtstreeks beroep (art. 7:1, eerste lid, onderdeel g)			178
Bijlage 2: Bevoegdheidsregeling bestuursrechtspraak (art. 8:5, 8:6, 8:7, 8:105 en 8:106)			182
Bijlage 3: Regeling verlaagd griffierecht (art. 8:41 en 8:109)			222
Overzicht wijzigingswetten			228

■ **NOG NIET IN WERKING GETREDEN WIJZIGINGSWET**

Inleiding | 234

Wet nadeelcompensatie en schadevergoeding | 235

Titel 4.5 *Nadeelcompensatie* | 235

■ **REGLINGEN BESTUURSPROCESRECHT**

Besluit proceskosten bestuursrecht | 238

Besluit buitengerechtelijke kosten | 244

Procesreglement bestuursrecht 2017 | 245

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen | 247

Hoofdstuk 2 De procedure | 251

Hoofdstuk 3 Het niet tijdig nemen van een besluit | 264

Hoofdstuk 4 Het verzet | 264

Hoofdstuk 5 De voorlopige voorziening | 265

Hoofdstuk 6 Verzoek om schadevergoeding | 266

Hoofdstuk 7 Het hoger beroep | 266

Hoofdstuk 8 Vreemdelingenzaken | 267

Hoofdstuk 9 Slotbepaling | 270

Bijlage bij hoofdstuk 8 van het Procesreglement Bestuursrecht 2017 | 272

Procesreglement bestuursrecht rechtbanken (Niet-KEI-zaken) 2017 | 273

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen | 275

Hoofdstuk 2 De procedure | 277

Hoofdstuk 3 Het niet tijdig nemen van een besluit | 289

Hoofdstuk 4 Het verzet | 289

Hoofdstuk 5 De voorlopige voorziening | 290

Hoofdstuk 6 Verzoek om schadevergoeding | 291

Hoofdstuk 7 Slotbepaling | 291

Procesregeling bestuursrechterlijke colleges 2014 | 292

■ AANVERWANTE WETTEN

Algemene termijnenwet | 302

Wet op de rechterlijke organisatie | 304

Artikel 43 Competentie rechtbank als bestuursrechter | 304

Wet op de Raad van State | 305

Hoofdstuk I De Raad van State in het algemeen | 305

Afdeling 1 Samenstelling en taak | 305

Afdeling 2 Staatsraden en staatsraden in buitengewone dienst | 309

Afdeling 3 De secretaris en de ambtenaren van staat | 310

Afdeling 4 Overige bepalingen | 311

Hoofdstuk II De Afdeling advisering | 311

Afdeling 1 Samenstelling en taak | 311

Afdeling 2 Overige bepalingen | 316

Hoofdstuk III De Afdeling bestuursrechtspraak | 317

Afdeling 1 Samenstelling en taak | 317

Afdeling 2 Overige bepalingen | 318

Hoofdstuk IV Slotbepalingen | 319

Beroepswet | 320

Titel I De Centrale Raad van Beroep | 320

Wet bestuursrechtspraak bedrijfsorganisatie | 324

Titel II Het College van Beroep voor het bedrijfsleven | 324

Titel III Citeertitel | 327

■ TREFWOORDENREGISTER AWB | 329

ALGEMENE WET BESTUURSRECHT

Algemene wet bestuursrecht

Wet van 4 juni 1992, houdende algemene regels van bestuursrecht (Algemene wet bestuursrecht), zoals laatstelijk gewijzigd bij de Verzamelwet Justitie en Veiligheid 2018 (Stb. 2018, 228)

HOOFDSTUK 1

INLEIDENDE BEPALINGEN

TITEL 1.1

DEFINITIES EN REIKWIJDTE

Artikel 1:1^{1, 2}

Bestuursorgaan

1. Onder bestuursorgaan wordt verstaan:
 - a. een orgaan van een rechtspersoon die krachtens publiekrecht is ingesteld, of
 - b. een ander persoon of college, met enig openbaar gezag bekleed.
2. De volgende organen, personen en colleges worden niet als bestuursorgaan aangemerkt:
 - a. de wetgevende macht;
 - b. de kamers en de verenigde vergadering der Staten-Generaal;
 - c. onafhankelijke, bij de wet ingestelde organen die met rechtspraak zijn belast, alsmede de Raad voor de rechtspraak en het College van afgevaardigden;
 - d. de Raad van State en zijn afdelingen;
 - e. de Algemene Rekenkamer;
 - f. de Nationale ombudsman en de substituut-ombudsmannen als bedoeld in artikel 9, eerste lid, van de Wet Nationale ombudsman, en ombudsmannen en ombudscommissies als bedoeld in artikel 9:17, onderdeel b;
 - g. de voorzitters, leden, griffiers en secretarissen van de in de onderdelen *b* tot en met *f* bedoelde organen, de procureur-generaal, de plaatsvervangend procureur-generaal en de

-
- 1 Krachtens de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren wordt de Awb als volgt gewijzigd:
In artikel 1:1, derde lid, wordt «een ambtenaar als bedoeld in artikel 1 van de Ambtenarenwet als zodanig» vervangen door: een persoon met betrekking tot diens in artikel 3 van de Ambtenarenwet 2017 bedoelde hoedanigheid. (*Datum inwerkingtreding nog niet bekend*)
 - 2 Krachtens de Wet herziening gerechtelijke kaart vervalt in artikel 1:1, tweede lid, onderdeel c: en het College van afgevaardigden. (*Datum inwerkingtreding nog niet bekend*)

- advocaten-generaal bij de Hoge Raad, de besturen van de in onderdeel c bedoelde organen alsmede de voorzitters van die besturen, alsmede de commissies uit het midden van de in de onderdelen b tot en met f bedoelde organen;
- h. de commissie van toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en haar afdelingen, bedoeld in artikel 97 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017;
 - i. de toetsingscommissie inzet bevoegdheden, bedoeld in artikel 32 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017.
3. Een ingevolge het tweede lid uitgezonderd orgaan, persoon of college wordt wel als bestuursorgaan aangemerkt voor zover het orgaan, de persoon of het college besluiten neemt of handelingen verricht ten aanzien van een ambtenaar als bedoeld in artikel 1 van de Ambtenarenwet als zodanig, zijn nagelaten betrekkingen of zijn rechtverklarende, met uitzondering van een voor het leven benoemde ambtenaar werkzaam bij de Raad van State en zijn afdelingen en de Algemene Rekenkamer.
 4. De vermogensrechtelijke gevolgen van een handeling van een bestuursorgaan treffen de rechtspersoon waartoe het bestuursorgaan behoort.

Artikel 1:2 Belanghebbende

1. Onder belanghebbende wordt verstaan: degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken.
2. Ten aanzien van bestuursorganen worden de hun toevertrouwde belangen als hun belangen beschouwd.
3. Ten aanzien van rechtspersonen worden als hun belangen mede beschouwd de algemene en collectieve belangen die zij krachtens hun doelstellingen en blijkens hun feitelijke werkzaamheden in het bijzonder behartigen.

Artikel 1:3 Besluit, beschikking, aanvraag, beleidsregel

1. Onder besluit wordt verstaan: een schriftelijke beslissing van een bestuursorgaan, inhoudende een publiekrechtelijke rechtshandeling.
2. Onder beschikking wordt verstaan: een besluit dat niet van algemene strekking is, met inbegrip van de afwijzing van een aanvraag daarvan.
3. Onder aanvraag wordt verstaan: een verzoek van een belanghebbende, een besluit te nemen.
4. Onder beleidsregel wordt verstaan: een bij besluit vastgestelde algemene regel, niet zijnde een algemeen verbindend voorschrift,

omtrent de afweging van belangen, de vaststelling van feiten of de uitleg van wettelijke voorschriften bij het gebruik van een bevoegdheid van een bestuursorgaan.

Artikel 1:4 Bestuursrechter

1. Onder bestuursrechter wordt verstaan: een onafhankelijk, bij de wet ingesteld orgaan dat met bestuursrechtspraak is belast.
2. Onder hogerberoepsrechter wordt verstaan: een bestuursrechter die in hoger beroep oordeelt.
3. Een tot de rechterlijke macht behorend gerecht wordt als bestuursrechter aangemerkt voor zover hoofdstuk 8 of de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften – met uitzondering van hoofdstuk VIII – van toepassing of van overeenkomstige toepassing is.

Artikel 1:5 Bezwaar, beroep, administratief beroep

1. Onder het maken van bezwaar wordt verstaan: het gebruik maken van de ingevolge een wettelijk voorschrift bestaande bevoegdheid, voorziening tegen een besluit te vragen bij het bestuursorgaan dat het besluit heeft genomen.
2. Onder het instellen van administratief beroep wordt verstaan: het gebruik maken van de ingevolge een wettelijk voorschrift bestaande bevoegdheid, voorziening tegen een besluit te vragen bij een ander bestuursorgaan dan hetwelk het besluit heeft genomen.
3. Onder het instellen van beroep wordt verstaan: het instellen van administratief beroep, dan wel van beroep bij een bestuursrechter.

Artikel 1:6 Uitgezonderde gebieden: strafvordering c.a.

De hoofdstukken 2 tot en met 8 en 10 van deze wet zijn niet van toepassing op:

- a. de opsporing en vervolging van strafbare feiten, alsmede de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke beslissingen;
- b. de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende maatregelen op grond van de Vreemdelingenwet 2000;
- c. de tenuitvoerlegging van andere vrijheidsbenemende maatregelen in een inrichting die in hoofdzaak bestemd is voor de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke beslissingen;
- d. besluiten en handelingen ter uitvoering van de Wet militair tuchtrecht;
- e. besluiten en handelingen ter uitvoering van de Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding.

**TITEL 1.2 UITVOERING VAN BINDEnde BESLUITEN VAN
ORGANEN VAN DE EUROPESE UNIE**

**Artikel 1:7 Geen verplicht advies of overleg bij
implementatiebesluiten**

1. Indien door een bestuursorgaan ingevolge enig wettelijk voorschrift advies moet worden gevraagd of extern overleg moet worden gevoerd inzake een besluit alvorens een zodanig besluit kan worden genomen, geldt dat voorschrift niet indien het voorgenomen besluit uitsluitend strekt tot uitvoering van een bindend besluit van de Raad van de Europese Unie, van het Europees Parlement en de Raad gezamenlijk of van de Europese Commissie.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het horen van de Raad van State.

Artikel 1:8 Geen voorhangprocedures, tenzij

1. Indien door een bestuursorgaan ingevolge enig wettelijk voorschrift van het ontwerp van een besluit kennis moet worden gegeven alvorens een zodanig besluit kan worden genomen, geldt dat voorschrift niet indien het voorgenomen besluit uitsluitend strekt tot uitvoering van een bindend besluit van de Raad van de Europese Unie, van het Europees Parlement en de Raad gezamenlijk of van de Europese Commissie.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op de overlegging van het ontwerp van een algemene maatregel van bestuur of ministeriële regeling aan de Staten-Generaal, indien:
 - a. bij de wet is bepaald dat door of namens een der Kamers der Staten-Generaal of door een aantal leden daarvan de wens te kennen kan worden gegeven dat het onderwerp of de inwerkingtreding van die algemene maatregel van bestuur of ministeriële regeling bij de wet wordt geregeld, of
 - b. artikel 21.6, zesde lid, van de Wet milieubeheer van toepassing is.

Artikel 1:9 Ook bij wetsvoorstellen

Deze titel is van overeenkomstige toepassing op voorstellen van wet.

HOOFDSTUK 2

VERKEER TUSSEN BURGERS EN BESTUURSORGANEN

AFDELING 2.1 ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 2:1 Bijstand en vertegenwoordiging

1. Een ieder kan zich ter behartiging van zijn belangen in het verkeer met bestuursorganen laten bijstaan of door een gemachtigde laten vertegenwoordigen.
2. Het bestuursorgaan kan van een gemachtigde een schriftelijke machtiging verlangen.

Artikel 2:2 Weigeren gemachtigde

1. Het bestuursorgaan kan bijstand of vertegenwoordiging door een persoon tegen wie ernstige bezwaren bestaan, weigeren.
2. De belanghebbende en de in het eerste lid bedoelde persoon worden van de weigering onverwijld schriftelijk in kennis gesteld.
3. Het eerste lid is niet van toepassing ten aanzien van advocaten.

Artikel 2:3 Doorzendplicht bestuursorganen

1. Het bestuursorgaan zendt geschriften tot behandeling waarvan kennelijk een ander bestuursorgaan bevoegd is, onverwijld door naar dat orgaan, onder gelijktijdige mededeling daarvan aan de afzender.
2. Het bestuursorgaan zendt geschriften die niet voor hem bestemd zijn en die ook niet worden doorgezonden, zo spoedig mogelijk terug aan de afzender.

Artikel 2:4 Fair play; geen vooringenomenheid

1. Het bestuursorgaan vervult zijn taak zonder vooringenomenheid.
2. Het bestuursorgaan waakt ertegen dat tot het bestuursorgaan behorende of daarvoor werkzame personen die een persoonlijk belang bij een besluit hebben, de besluitvorming beïnvloeden.

Artikel 2:5 Geheimhoudingsplicht

1. Een ieder die is betrokken bij de uitvoering van de taak van een bestuursorgaan en daarbij de beschikking krijgt over gegevens waarvan hij het vertrouwelijke karakter kent of redelijkerwijs moet vermoeden, en voor wie niet reeds uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift ter zake van die gegevens een geheimhoudingsplicht geldt, is verplicht tot geheimhouding van

die gegevens, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hem tot mededeling verplicht of uit zijn taak de noodzaak tot mededeling voortvloeit.

2. Het eerste lid is mede van toepassing op instellingen en daartoe behorende of daarvoor werkzame personen die door een bestuursorgaan worden betrokken bij de uitvoering van zijn taak, en op instellingen en daartoe behorende of daarvoor werkzame personen die een bij of krachtens de wet toegekende taak uitoefenen.

AFDELING 2.2 GEBRUIK VAN DE TAAL IN HET BESTUURLIJK VERKEER

Artikel 2:6 Nederlands, tenzij

1. Bestuursorganen en onder hun verantwoordelijkheid werkzame personen gebruiken de Nederlandse taal, tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald.
2. In afwijking van het eerste lid kan een andere taal worden gebruikt indien het gebruik daarvan doelmatiger is en de belangen van derden daardoor niet onevenredig worden geschaad.

AFDELING 2.3 VERKEER LANGS ELEKTRONISCHE WEG

Artikel 2:13 Elektronische verzending

1. In het verkeer tussen burgers en bestuursorganen kan een bericht elektronisch worden verzonden, mits de bepalingen van deze afdeling in acht worden genomen.
2. Het eerste lid geldt niet, indien:
 - a. dit bij of krachtens wettelijk voorschrift is bepaald, of
 - b. een vormvoorschrift zich tegen elektronische verzending verzet.

Artikel 2:14 Elektronische verzending door bestuursorgaan

1. Een bestuursorgaan kan een bericht dat tot een of meer geadresseerden is gericht, elektronisch verzenden voor zover de geadresseerde kenbaar heeft gemaakt dat hij langs deze weg voldoende bereikbaar is.
2. Tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald, geschiedt de verzending van berichten die niet tot een of meer geadresseerden zijn gericht, niet uitsluitend elektronisch.
3. Indien een bestuursorgaan een bericht elektronisch verzendt, geschiedt dit op een voldoende betrouwbare en vertrouwelijke

manier, gelet op de aard en de inhoud van het bericht en het doel waarvoor het wordt gebruikt.

Artikel 2:15 Elektronische verzending aan bestuursorgaan

1. Een bericht kan elektronisch naar een bestuursorgaan worden verzonden voor zover het bestuursorgaan kenbaar heeft gemaakt dat deze weg is geopend. Het bestuursorgaan kan nadere eisen stellen aan het gebruik van de elektronische weg.
2. Een bestuursorgaan kan elektronisch verschaft gegevens en bescheiden weigeren voor zover de aanvaarding daarvan tot een onevenredige belasting voor het bestuursorgaan zou leiden.
3. Een bestuursorgaan kan een elektronisch verzonden bericht weigeren voor zover de betrouwbaarheid of vertrouwelijkheid van dit bericht onvoldoende is gewaarborgd, gelet op de aard en de inhoud van het bericht en het doel waarvoor het wordt gebruikt.
4. Het bestuursorgaan deelt een weigering op grond van dit artikel zo spoedig mogelijk aan de afzender mede.

Artikel 2:16 Elektronische handtekening

1. Aan het vereiste van ondertekening is voldaan door een elektronische handtekening, indien de methode die daarbij voor ondertekening is gebruikt, voldoende betrouwbaar is, gelet op de aard en inhoud van het elektronische bericht en het doel waarvoor het is gebruikt.
2. Indien de veiligheid en de betrouwbaarheid van het elektronische bericht en het doel waarvoor het wordt gebruikt dit noodzakelijk maken, kan bij wettelijk voorschrift het gebruik worden voorgeschreven van een bepaald type elektronische handtekening als bedoeld in artikel 3, onderdeel 10, van Verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 (PBEU 2014, L257).³ Daarbij kunnen aanvullende eisen

3 Uit artikel 3, onderdelen 10, 11 en 12 van Verordening (EU) nr. 910/ 2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG:

10. „**elektronische handtekening**”: gegevens in elektronische vorm die gehecht zijn aan of logisch verbonden zijn met andere gegevens in elektronische vorm en die door de ondertekenaar worden gebruikt om te ondertekenen;
11. „**geavanceerde elektronische handtekening**”: een elektronische handtekening die voldoet aan de eisen in artikel 26;
12. „**gekwalficeerde elektronische handtekening**”: een geavanceerde elektronische handtekening die is aangemaakt met een gekwalificeerd middel voor het aanmaken van elektronische handtekeningen en die gebaseerd is op een gekwalificeerd certificaat voor elektronische handtekeningen.

worden gesteld, tenzij het gaat om een geavanceerde elektronische handtekening als bedoeld in artikel 3,⁴ onderdeel 11 of een gekwalificeerde elektronische handtekening als bedoeld in artikel 3, onderdeel 12 van die verordening.

Artikel 2:17 Tijdstip van verzending en van ontvangst

1. Als tijdstip waarop een bericht door een bestuursorgaan elektronisch is verzonden, geldt het tijdstip waarop het bericht een systeem voor gegevensverwerking bereikt waarvoor het bestuursorgaan geen verantwoordelijkheid draagt of, indien het bestuursorgaan en de geadresseerde gebruik maken van hetzelfde systeem voor gegevensverwerking, het tijdstip waarop het bericht toegankelijk wordt voor de geadresseerde.
2. Als tijdstip waarop een bericht door een bestuursorgaan elektronisch is ontvangen, geldt het tijdstip waarop het bericht zijn systeem voor gegevensverwerking heeft bereikt.

HOOFDSTUK 3

ALGEMENE BEPALINGEN OVER BESLUITEN

AFDELING 3.1 INLEIDENDE BEPALINGEN

Artikel 3:1 Toepassingsgebied afdelingen 3.2-3.7

1. Op besluiten, inhoudende algemeen verbindende voorschriften:
 - a. is afdeling 3.2 slechts van toepassing, voor zover de aard van de besluiten zich daartegen niet verzet;
 - b. zijn de afdelingen 3.6 en 3.7 niet van toepassing.
2. Op andere handelingen van bestuursorganen dan besluiten zijn de afdelingen 3.2 tot en met 3.4 van overeenkomstige toepassing, voor zover de aard van de handelingen zich daartegen niet verzet.

4 Artikel 26 van Verordening (EU) nr. 910/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt en tot intrekking van Richtlijn 1999/93/EG:

Een geavanceerde elektronische handtekening voldoet aan de volgende eisen:

- a) zij is op unieke wijze aan de ondertekenaar verbonden;
- b) zij maakt het mogelijk de ondertekenaar te identificeren;
- c) zij komt tot stand met gegevens voor het aanmaken van elektronische handtekeningen die de ondertekenaar, met een hoog vertrouwensniveau, onder zijn uitsluitende controle kan gebruiken, en
- d) zij is op zodanige wijze aan de daarmee ondertekende gegevens verbonden, dat elke wijziging achteraf van de gegevens kan worden opgespoord.

AFDELING 3.2 ZORGVULDIGHEID EN BELANGENAFWEGING

Artikel 3:2 Zorgvuldige voorbereiding

Bij de voorbereiding van een besluit vergaart het bestuursorgaan de nodige kennis omtrent de relevante feiten en de af te wegen belangen.

Artikel 3:3 Verbod détournement de pouvoir

Het bestuursorgaan gebruikt de bevoegdheid tot het nemen van een besluit niet voor een ander doel dan waarvoor die bevoegdheid is verleend.

Artikel 3:4 Belangenafweging en evenredigheid

1. Het bestuursorgaan weegt de rechtstreeks bij het besluit betrokken belangen af, voor zover niet uit een wettelijk voorschrift of uit de aard van de uit te oefenen bevoegdheid een beperking voortvloeit.
2. De voor een of meer belanghebbenden nadelige gevolgen van een besluit mogen niet onevenredig zijn in verhouding tot de met het besluit te dienen doelen.

AFDELING 3.3 ADVISERING

Artikel 3:5 Adviseur

1. In deze afdeling wordt verstaan onder adviseur: een persoon of college, bij of krachtens wettelijk voorschrift belast met het adviseren inzake door een bestuursorgaan te nemen besluiten en niet werkzaam onder verantwoordelijkheid van dat bestuursorgaan.
2. Deze afdeling is niet van toepassing op het horen van de Raad van State.

Artikel 3:6 Adviestermijn

1. Indien aan de adviseur niet reeds bij wettelijk voorschrift een termijn is gesteld, kan het bestuursorgaan aangeven binnen welke termijn een advies wordt verwacht. Deze termijn mag niet zodanig kort zijn, dat de adviseur zijn taak niet naar behoren kan vervullen.
2. Indien het advies niet tijdig wordt uitgebracht staat het enkele ontbreken daarvan niet in de weg aan het nemen van het besluit.